

LIETUVIŲ KALBA (VALSTYBINĖ)

Vertinimo instrukcija

2012 m. valstybinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

VERTINIMO TVARKA

Bendrosios nuostatos

- Vertindami darbus, vertintojai vadovaujasi vertinimo instrukcija.
- Kiekvienas darbas įvertinamas ne mažiau kaip du kartus. Viename darbe vertintojai rašo skirtingų spalvų rašikliais.
- Vertinimo lape taškai įrašomi **juodu rašikliu** atitinkamuose langeliuose. Skaičiai turi būti parašyti įskaitomai ir aiškiai. Suklydus reikia imti naują vertinimo lapą.
- Jei vertinimo metu vertintojas darbe pamato žymę, leidžiančią identifikuoti kandidatą (pvz., parašyta pavardė ar mokykla), darbo toliau nevertina, bet perduoda vyresniajam vertintojui.
- Iškilus vertinimo problemoms, galutinį sprendimą priima vyresnysis vertintojas.

Vertinimo eiga

1. Kiekvieną vertinimo dieną vertintojas gauna kandidatų darbus, vertinimo lapus, *dienos lapą* ir lipdukų lapą.
 2. Prieš pradėdamas dirbti vertintojas pirmiausia DIENOS LAPE užrašo savo ID numerį (šis numeris yra užrašytas vertintojo prisegamoje kortelėje), datą ir pavardę. Po to viršutinį LIPDUKŲ LAPO KODĄ užklijuoja ant DIENOS LAPO, o lipdukų lape viršutiniame dešiniame kampe užrašo savo pavardę ir ID (kaip ir dienos lape). Pradėdamas tikrinti darbą vertintojas klijuoja lipduką ant kandidato darbo nurodytoje titulinio lapo vietoje ir tos pačios poros lipduką – ant vertinimo lapo. Sugadinęs kurį nors lipduką, vertintojas ima naują kodų lipdukų porą ir klijuoja ant jau priklijuoto kodo viršaus.
 3. **Vertinimo lape** nurodo, kelintą kartą vertinamas darbas: laukelyje VERTINIMAS pažymi (ženklų ✖) atitinkamą langelį 1 ar 2 (1 – darbas vertinamas pirmą kartą, 2 – antrą kartą). Langeliai „3“ ir „K“ skirti vyresniajam vertintojui.
 4. Skiriamus taškus vertintojai įrašo darbe tam skirtuose laukeliuose ir vertinimo lape:
 - SKAITYMO užduoties atsakymuose **rašybos ir skyrybos klaidos nevertinamos**.
 - Jei KALBOS VARTOJIMO UŽDUOTIES atsakyme (žodyje) yra rašybos klaida, atsakymas vertinamas kaip neteisingas (0 taškų).
 - **Vertinant RAŠYMO UŽDUOTĮ paraštėse sutartiniais ženklais žymimos klaidos.**
- Taškai, skiriami pagal šioje instrukcijoje pateiktus rašymo užduoties vertinimo kriterijus ir normas bei RAŠYMO TESTO VERTINIMO lentelę, rašomi po rašymo testo nurodant santrumpas: Turinys – t; Struktūra – s; Stilius ir žodynas – st; Gramatika – gr; Rašyba ir skyryba – r (I,v) , Atimami taškai – At. t.**
- Taškų suma perkeliama į vertinimo lapą.**
5. Įvertinti darbai atskiriami nuo vertinimo lapų. Ir darbai, ir vertinimo lapai perduodami vyresniajam vertintojui.
 6. Vertinimo metu kandidatų grupės darbai negali būti sumaišomi su kitos grupės darbais, t. y. grupės darbai vyresniajam vertintojui gražinami perjuosti gumute.
 7. **Jeigu darbas vertinamas antrą kartą** ir antrasis darbo vertintojas, matydamas pirmojo vertintojo įrašus kandidato darbe, nesutinka su jais arba pastebi, jog vertinimo instrukcija suprasta klaidingai ar yra techninių klaidų, savo vertinimą įrašo tik užduotyje (vertinimo lape taškų, skiriamų už tą užduotį, nerašo) ir baigęs vertinti kitus klausimus, darbą su vertinimo lapu atiduoda vyresniajam vertintojui.
 8. Vyresnysis vertintojas tikrina ir vertina problemiškus darbus, t. y. tas užduotis, dėl kurių vertinimo skyresni pirmojo ir antrojo vertintojų nuomonės. Vyresnysis vertintojas, gavęs antrojo vertintojo darbą su nebaigtu pildyti vertinimo lapu, ant darbo (laukelyje *III vertintojo kodas*) ir vertinimo lape (laukelyje su brūkšniniu kodu) užklijuoja savo kodą, vertinimo lape pažymi 3-iojo vertinimo langelį ir baigia pildyti vertinimo lapą.

I. SKAITYMO TESTAS

1 užduotis (11 taškų)

Apie kūrybą ir literatūrinės kartas

Nr.	Vertinimo normos	Taškai
1.	Tinkamai įvardyti šie 2 veiksniai: <ul style="list-style-type: none"> (labai) svarbūs literatūros / kultūros įvykiai*; iškilūs kūrėjai / reikšmingos kultūros asmenybės. <i>Vertingo kūrinio atsiradimas arba atsiradus labai geram kūrėjui. / Didžiųjų rašytojų kūriniai, keičiantys literatūrą.</i>	2
	Tinkamai įvardytas 1 veiksnys.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. <i>Pirmieji įvykiai, pradininkai</i> <i>„Pirmoji lietuviška knyga ir pirmasis tikras literatūros kūrinys.“ / „M. Mažvydo pirmoji lietuviška knyga ir K. Donelaičio „Metai“ / „šiuolaikinės lietuvių poetinės kalbos pradžia (Maironio lyrika)“</i>	0
2.	Tinkamai suformuluota priežastis: (nes) priklausymas kartai naudingas / (nes) padeda būti stipresniems / padeda išlikti / užtikrina teigiamus kritikų vertinimus / atsiliepimus.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. <i>„<...>geriau išlikti, prieš ką nors susimokyti, išleisti savo raštų serijas, užsitikrinti palankius kritikų vertinimus.“</i>	0
3.	Tinkamai paaiškinta, kad tai yra savo kūrybinės minties apribojimas / prisiskyrimas tik kuriai nors vienai kartai / savęs priskyrimas kokiam nors grupei riboja kūrybinę mintį.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. <i>„ <...> apsitverti, išsidalyti metus, suskirstyti juos mažais sklypeliais“</i>	0
4.	Tinkamai suformuluoti 2 iš šių argumentų (<i>teiginių</i>): <ul style="list-style-type: none"> priklausymas kartai verčia dairytis į praeitį, neleidžia domėtis / gyventi dabartimi / suprasti dabartį ir kalbėti apie ją; priklausymas kartai neleidžia keistis / sustabdo gyvenimo tęstinumo pojūtį, nubrėžia pokyčių ribą / neleidžia suprasti, kad gyvenimą sudaro tam tikros pakopos, kad kūrėjas turi keistis, perkopti tam tikrus laiptelius; žlugdoma / žalojama kūrėjo vaizduotė, nes priskirtas (ar prisiskyręs) prie tam tikros kartos kūrėjas privalo laikytis tam tikrų kūrybos taisyklių, netenka gebėjimo stebėtis žmogaus prigimties paslaptimis / nepatiria kūrybinės nuostabos. 	2
	Tinkamai suformuluotas 1 argumentas.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. <i>„ <...> pabėgimą iš dabarties į praeitį, savęs slopinimą, įsikirtus į ką nors vieną, neleidžiant sau keistis, sakyti tiesą. Gyvenimas pradedamas suvokti kaip praėjęs, užbaigtas. O jame yra pakopos, ribos – istorinės, psichologinės, biologinės. Kūryboje jas reikia įveikti, peržengti, kad ką nors padarytum. Pasivadinus „karta“ jau ties kuo nors sustojama.“</i>	0
5.	Tinkamai paaiškinta, kad tai kūrėjo įsigyvenimas į kito žmogaus sielos gelmes / kito žmogaus prigimties / išgyvenimų supratimas.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. <i>„užsikirtę sau kelius patiems išgyventi jo nuopuolį, menkumą ir jo prisikėlimą.“</i>	0

6.	Tinkamai įvardytas 1 iš šių dalykų: <ul style="list-style-type: none"> • (kūrybinė) vienatvė / (kūrybinis) atsiskyrimas; • laisvė; • džiaugsmas; • kitų kūrėjų stebėjimas. 	1
	Neatsakyta. Tik cituojama. „<...> prasideda tikroji kūrybinė vienatvė“; „<...> yra daugiau džiaugsmo, netemdo akių stiprūs jaunystės įsijautimai, nes vis labiau pradedi gyventi ne gyvenimui, nieko ypatingo iš jo nelauki ir esi laisvas nuo įvairių sąlyginumų. Smagu į save suimti visa, ką matai ir girdi, stebėti, kaip kitiems skleidžiasi tai, ko pats jau niekada neturėsi ir negalėsi turėti.“	0
7.	Tinkamai paaiškinta, kuo reiškiasi kūrėjo padėties dvilypumas: <ul style="list-style-type: none"> • buvimu atskirai / išėjimu iš (savo) kartos / atsiribojimu nuo (savo) kartos • būtinybe palaikyti ryšius su sava karta / žmogiška trauka <p style="text-align: center;">arba</p> Tinkamai paaiškintas kūrėjo padėties dvilypumas: <ul style="list-style-type: none"> • kūrėjui būtina kūrybinė vienatvė, atsiskyrimas nuo kitų; • kūrėjas tampa kurios nors grupės, į kurią orientuojasi rašydamas, dalimi. 	2
	Paaiškintas tik 1 aspektas.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. „<...> kūryba – dramatiškas išėjimas iš kartos, buvimas atskirai.“ „Kūrybingas žmogus kupinas savęs – atostūmis kartos viduje kartais veikia stipriau negu žmogiška trauka.“ „Reikia iš jos išeiti, kad vėlei įeitum...“ „<...>ryšiai būtini, jie ir sujungia visus į vieną kūrybos pasaulį.“	0
8.	Tinkamai suformuluota mintis: Neprasminga skirstyti kūrėjus į kartas. / Kultūros laiko skaidymas kartomis neprasmingas. / Tikras kūrėjas neturėtų apsiriboti priklausymu kokiai nors kartai, nes tai slopina kūrybiškumą.	1
	Neatsakyta. Atsakyta netinkamai. Tik cituojama. Literatūroje skirstymas kartomis kūrėjų neigiamai vertinamas.	0

*Atsakymai gali būti suformuluoti ir kitais žodžiais.

2 užduotis (14 taškų)

Antanas Ramonas. Portretas

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
K	E	M	J	O	G	D	P	B	H	N	R	F	C

Taškai	11+14=25
Taškų suma	25

II. KALBOS VARTOJIMO TESTAS**1 užduotis (20 taškų)**

23	drabužinė	30	belaisviai	37	būčiai / būsenai / būtybei / esybei
24	sportavimo / sportininko/-ų	31	ryšius / ryšį	38	atžariai
25	atsiskyrėlis	32	rytietiškuose	39	beformė
26	šventės	33	patvirtinimu	40	cirkininkės, cirkine, cirkiška
27	smalsumu	34	įkvėpimo / įkvėpimą	41	marmurinio
28	santykiuose	35	apsiaustus	42	kliūtis, kliūtimi
29	ramybės / ramumos	36	tobulumo / tobulybės		

2 užduotis (15 taškų)

43	autentiškais	48	dubeniui	53	tikslą
44	šaltiniais	49	pagrindinių	54	žiūrovų
45	atlikėjų	50	veikėjų	55	apeigas
46	žolynais	51	piršlį / piršlio	56	jaunavedžių
47	medumi	52	jaunąją	57	joms

3 užduotis (15 taškų)

58	rašydamas / rašęs	63	įbrukęs	68	atmetęs / atmesdamas
59	pyškinant	64	brėžiama	69	įsmeigę
60	įsivaizduojamas	65	išraitytas, išraižytas / išraižyti	70	išvargę
61	paleistos	66	įsižiūrėjus, įsižiūrint	71	drebantys
62	gyvenusių	67	kaukšėdami	72	nepajėgdami / nepajėgiantys

Taškai	20+15+15=50
Taškų suma	50:2=25

III. RAŠYMO TESTAS

- Siūlomi sutartiniai klaidų žymėjimo ženklai: *t.* – turinio trūkumas, *s.* – struktūros trūkumas, *įž–* - trūkumų turinti įžanga; *pab–* - trūkumų turinti pabaiga, *gr.* – gramatikos klaida, *st.* – stiliaus ar žodyno klaida, | – rašybos klaida, v – skyrybos klaida.
- Rašomo teksto apimtis nurodoma užduotyje (250–300 žodžių), jei parašytas **ilgesnis nei 250** žodžių tekstas, likusioje dalyje gramatikos, rašybos, skyrybos, stiliaus klaidos neskaičiuojamos. Turinys ir struktūra vertinama viso teksto atžvilgiu.
- Jei parašytas **trumpesnis nei 250** žodžių tekstas, iš galutinių taškų, skiriamų už rašymo testą, sumos atimama atitinkamai taškų:
 - 239–220 žodžių tekstas (trūksta 11–30 žodžių), atimamas 1 taškas;
 - 219–200 žodžių tekstas (trūksta 31–50 žodžių), atimami 2 taškai;
 - 199–180 žodžių tekstas (trūksta 51–70 žodžių), atimami 3 taškai;
 - 179–160 žodžių tekstas (trūksta 71–90 žodžių), atimami 4 taškai;
 - 159–140 žodžių tekstas (trūksta 91–110 žodžių), atimami 5 taškai;
 - 139–124 žodžių tekstas (trūksta 109–126 žodžių), atimami 6 taškai.
- Jei parašytas 124 ir mažiau žodžių tekstas – darbas nevertinamas (už rašymo testą skiriama **0 taškų**).
- Už rašymo testą, kurio turinys ir / ar raiška įvertinti 0 taškų, skiriama **0 taškų**.
- Jei parašytas tekstas neskaidomas į pastraipas, vertintojas tekste rašo būtinos skirti pastraipos ženklą, o paraštėje nurodo, kad tai struktūros klaida; jei pastraipa nemotyvuotai išskirta – taip pat struktūros klaida. Jei tarp dėstymo pastraipų yra tinkamos (vieno ar dviejų sakinių) **siejimo** pastraipos, tai nelaikoma klaida.
- Netikslios (prasnę iškreipiančios) jungimo priemonės tarp sakinių ar pastraipų laikomos struktūros klaida.
- Gramatikos klaidomis ir stiliaus (žodyno) trūkumais laikytinas nemotyvuotai vartojamas žargonas bei atvejai, nurodyti vadovėliuose, žodynuose ir *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė*.
- Gramatikos, rašybos ir skyrybos klaidos, stiliaus (logikos) trūkumai nedubliuojami, išskyrus atvejus, kai ta pati rašybos klaida pasikartoja bendrašakniuose žodžiuose, pvz., *gryžti, sugryžimas*.
- Sintaksinės konstrukcijos neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.
- Vertindami skyrybą vertintojai privalo vadovautis *Privalomosios skyrybos taisyklėmis*.
- Viename sakinyje žymima ne daugiau kaip viena stiliaus (logikos) klaida.
- Fakto klaida laikoma turinio klaida.

Rašymo testo vertinimo kriterijai ir normos (50 taškų)

I. Turinys: rašymo tikslo bei temos suvokimas ir atskleidimas, teiginių argumentavimas, aiškinimas

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai	5	Tema suvokta. Aiški pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai. (Nėra fakto klaidų.)
	4	Tema suvokta. Aiški pagrindinė mintis, stinga prasminių akcentų. (Gali pasitaikyti 1 fakto klaida.)
	3	Tema suvokta per siaurai arba per plačiai, esama nukrypimų nuo temos. Pakankamai aiški pagrindinė mintis. (Gali pasitaikyti 2 fakto klaidos.)
	2	Tema suvokta iš dalies: bent pusė teksto susijusi su tema. Nepakankamai aiški pagrindinė mintis. (Gali pasitaikyti 3–4 fakto klaidos.)
	1	Tema suvokta menkai: mažesnė pusė teksto susijusi su tema. Neaiški pagrindinė mintis. (Gali pasitaikyti 5–6 fakto klaidos.)
	0	Užduotis, tema nesuvokta. / Rašinys parašytas visai kita, nei nurodyta, tema. (Gali pasitaikyti 7 (ir daugiau) fakto klaidos.)

2. Teiginių argumentavimas, aiškinimas	5	Argumentai tinkami ir išsamūs; jie rodo, kad autorius gerai suvokia problemos esmę. Tinkamai remiamasi lietuvių literatūra (ir kita kultūrine / visuomenine patirtimi).
	4	Argumentai tinkami ir beveik visi išsamūs. Remiamasi lietuvių literatūra (ir kita kultūrine / visuomenine patirtimi).
	3	Ne visi argumentai tinkami ir ne visi išsamūs. Stengiamasi remtis lietuvių literatūra ar kita kultūrine / visuomenine patirtimi.
	2	Mėginama argumentuoti, tačiau dominuoja bendro pobūdžio aiškinimas. Remiamasi daugiausia asmenine patirtimi.
	1	Mažesnėje teksto dalyje (vienoje pastraipoje) stengiamasi argumentuoti, aiškinti. Remiamasi tik asmenine patirtimi.
	0	Teiginiai neargumentuojami.
Iš viso	10	

II. Raiška

2.1. Teksto struktūra

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Įžanga ir pabaiga	3	Yra tinkama turinio ir struktūros požiūriu įžanga ir pabaiga: <ul style="list-style-type: none"> • įžangoje pristatoma problema ar autoriaus pozicija; • nėra dvigubos įžangos; • pabaigoje apibendrinamos viso teksto mintys; • pradžia ir pabaiga proporcingos dėstymo atžvilgiu.
	2	Yra įžanga ir pabaiga, bet kuri nors dalis turi trūkumą.
	1	Yra įžanga ir pabaiga, tačiau abiejose esama trūkumų / yra tik viena dalis.
	0	Nėra nei įžangos, nei pabaigos / yra viena iš struktūrinių dalių, bet ji turi daug trūkumų.
2. Teksto nuoseklumas, vientisumas, dėstymo pastraipų struktūra	5	Tekstas vientisas, nuoseklus, logiškai siejamos pastraipos, nėra pasikartojimų. Visos dėstymo pastraipos aiškios, tinkamos struktūros (yra pagrindinis teiginys, jis pagrindžiamas, nėra su pastraipos teiginiu nesusijusių sakinių).
	4	Ne daugiau kaip 2 trūkumai.
	3	3–4 trūkumai.
	2	5–6 trūkumai.
	1	7–8 trūkumai.
	0	Nepaisoma struktūros reikalavimų. Dėl nuoseklumo trūkumų tekstą sunku suprasti. 9 ir daugiau trūkumų.
3. Pavadinimas	2	Pavadinimas perteikia teksto pagrindinę mintį, originalus, patraukiantis skaitytojo dėmesį.
	1	Pavadinimas atitinka teksto temą, neutralus.
	0	Pavadinimas neatitinka temos, turinio / cituojama įvesties formuluotė / nesuformuluotas pavadinimas.
Iš viso	10	

2.2. Stilius ir žodynas

Aspektai	Taškai	Aprašai
Bendrieji stiliaus reikalavimai, žodynas	10	Kalbinė raiška atitinka rašymo tikslą, adresatą, situaciją ir žanrą. Kalba aiški, logiška, sklandi, glausta, nepastebėta ryškesnių stiliaus trūkumų. Žodynas tinkamas ir pakankamas. / Ne daugiau kaip 2 trūkumai.
	9	Ne daugiau kaip 4 trūkumai.
	8	5 trūkumai.
	7	6 trūkumai.
	6	7 trūkumai.
	5	Kalbinė raiška iš dalies atitinka rašymo tikslą, adresatą, situaciją ir žanrą. Mintys formuluojamos nevisiškai aiškiai, kai kuriuos teksto fragmentus dėl stiliaus trūkumų sunku suprasti. Žodynas patenkinamas, rašantysis nepakankamai jaučia stilistinius žodžių atspalvius, todėl žodynas ne visada vartojamas tinkamai. / 8–9 trūkumai.
	4	10–11 trūkumų.
	3	12–13 trūkumų.
	2	14–15 trūkumų.
	1	Kalbinė raiška menkai atitinka rašymo tikslą, adresatą, situaciją ir žanrą. Kalba nesklaidi, mintys formuluojamos neaiškiai, dėl to didesnę teksto dalį sunku suprasti. Žodynas skurdus, dažnai vartojamas netinkamai. / 16–17 trūkumų.
	0	18 ir daugiau trūkumų.
Iš viso	10	

2.3. Gramatikos normų laikymasis

Aspektai	Taškai	Aprašai
Gramatinių konstrukcijų ir formų taisyklumas, sudėtingumas, įvairumas	10	Gramatinės konstrukcijos ir formos įvairios, sudėtingos; jos vartojamos tikslingai ir taisyklingai. Ne daugiau kaip 2 klaidos.
	9	Ne daugiau kaip 3 klaidos.
	8	4 klaidos.
	7	5 klaidos.
	6	6 klaidos.
	5	Gramatinės konstrukcijos ir formos įvairios, tačiau dažniausiai nesudėtingos; jos vartojamos tikslingai ir pakankamai taisyklingai. Arba yra 7–8 klaidos.
	4	9 klaidos.
	3	10 klaidų.
	2	11 klaidų.
	1	Dažniausiai vartojamos tos pačios nesudėtingos gramatinės konstrukcijos ir formos. Jos dažnai netaisyklingos ir vartojamos netikslingai. Arba yra 12–13 klaidų.
0	14 ir daugiau klaidų.	
Iš viso	10	

2.4. Rašyba ir skyryba

Aspektai	Taškai	Aprašai
Rašybos ir skyrybos taisyklės	10	Rašyba ir skyryba taisyklinga. 1–2 klaidos.
	9	3–4 klaidos.
	8	5–6 klaidos.
	7	7–9 klaidos.
	6	10–12 klaidų.
	5	13–15 klaidų.
	4	16–18 klaidų.
	3	19–20 klaidų.
	2	21–24 klaidos.
	1	25–27 klaidos.
	0	28 ir daugiau klaidų.
Iš viso	10	

RAŠYMO TESTO VERTINIMAS

Kriterijus	Maks. taškų skaičius	Vertintojų skirti taškai		
		I	II	III
TURINYS	10			
STRUKTŪRA	10			
STILIUS IR ŽODYNAS	10			
GRAMATIKA	10			
RAŠYBA IR SKYRYBA	10			
Taškai, atimami už nepakankamą žodžių skaičių	-1/-2/-3/-4/-5/-6			

Taškų suma	50			
-------------------	-----------	--	--	--